

УДК 339.92:339.7

B. Milewski, J. Skudlarski, S. Zajac

FINANSOWANIE INWESTYCJI W GOSPODARSTWACH ROLNYCH W POLSCE ZE ŚRODKÓW FINANSOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Celem podjętych przez autorów badań było poznanie opinii polskich rolników na temat możliwości rozwoju gospodarstw rolnych dzięki uzyskanemu dofinansowaniu z funduszu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2007–2013) w wybranych powiatach województwa łódzkiego.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), gospodarstwa rolne.

Wstęp i sformułowanie problemu badawczego. Polska jest znaczącym w świecie i Europie producentem produktów rolnych (głównie pochodzenia zwierzęcego) oraz ogrodniczych (głównie warzyw gruntowych – cebula, kapusta i kalafior) i sadowniczych (produkcja owoców jagodowych – truskawek, malin i porzeczek). Widoczna jest przy tym wyraźna specjalizacja regionalna, co wynika to nie tylko z tradycji regionalnych, ale głównie ze zróżnicowanych warunków glebowo-klimatycznych. Tereny Polski centralnej, wschodniej i północnej to obszary upraw ziemniaków i żyta oraz użytki zielone. Mazowsze (rejon grójecki), Lubelszczyzna, Sandomierszczyzna oraz województwo wielkopolskie i woj. łódzkie to obszary sadów i plantacji owoców jagodowych. Z kolei Polska południowo-wschodnia i zachodnia oraz region Żuław i Warmii to uprawa roślin o większych wymaganiach glebowych i klimatycznych – uprawa zbóż intensywnych (głównie pszenicy) oraz buraków cukrowych i rzepaku. Podobne zróżnicowanie dotyczy produkcji zwierzęcej – województwo podlaskie, mazowieckie, warmińsko-mazurskie i wielkopolskie specjalizuje się w hodowli bydła, natomiast województwo kujawsko-pomorskie ma największą koncentrację trzody chlewnej. Rejony górskie (woj. małopolskie) specjalizują się w chowie owiec [1].

Polskie rolnictwo, charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem produkcji w stosunku do średniej europejskiej. Mimo, iż użytki rolne stanowią 60,3% powierzchni kraju, a zatrudnienie w sektorze znajduje 39,3% ogółu ludności jego stan nie jest zadowalający [1].

W globalnej strukturze gospodarstw przeważają gospodarstwa małe. Widoczna jest również pewna geograficzna prawidłowość. Północ kraju skupia gospodarstwa większe powierzchniowo, im dalej zaś na południe, tym większe rozdrobnienie. Zjawisko to wynika ze specyficznego ukształtowania powierzchni kraju. Co więcej obciążenia polskiego rolnictwa wynikają również z jego specyficznej roli, jaką przyjęło na siebie w czasie transformacji ustrojowej pochłaniając nadwyżkę bezrobotnych z rynku. Aktualnie rodzimy sektor rolny podlega wielu zmianom. Integracja Polski z Unią Europejską, była przyczynkiem do największych inwestycji w historii w polskiego rolnictwa, początkowo, poprzez wdrażanie fun-

duszy przed akcesyjnych, mających na celu dostosowywanie polskiego rolnictwa do standardów panujących w Unii, następnie zaś, poprzez realizowanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) zawartego we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej na lata 2007–2013, a wcześniej 2004–2006. Napływ środków finansowych z funduszy strukturalnych jest szansą dla polskich rolników. Z jednej strony dofinansowanie pozwala na poprawę infrastruktury i jakości życia, z drugiej zaś umożliwia napływ nowych technologii.

Na stan obecny brakuje badań dotyczących opinii beneficjentów programów pomocowych Unii Europejskiej dotyczących efektywności dofinansowania inwestycji w gospodarstwach rolnych. Wiedza pozyskana z tego rodzaju badań będzie stanowiła cenny zasób informacji niezbędny dla organizacji procedur pozyskiwania środków finansowych z programów pomocowych.

Cel i zakres badań. Celem podjętych przez autorów badań było poznanie opinii polskich rolników na temat możliwości rozwoju dzięki uzyskanemu dofinansowaniu oraz ocena skutków tego dofinansowania. Praca dotyczy dwóch programów unijnych z funduszu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2007–2013): działania «Ułatwianie startu młodym rolnikom» oraz działania «Modernizacja gospodarstw rolnych» w wybranych powiatach województwa łódzkiego.

Analiza publikacji z zakresu programów pomocowych dla rolnictwa w Polsce. W literaturze ekonomistów rolnych dostępne są publikacje K. Duczkowskiej – Małysz [2], J. Ferenieca [3] oraz Tomczaka [4] dotyczące interwencjonizmu państwowego w oddziaływaniu na efektywność i konkurencyjność rolnictwa. W opinii tych autorów interwencjonizm powinien przejawiać się między innymi w protekcjonizmie (na przykład celnym), systemie kredytowym, polityce podatkowej, dotacjach czy polityce cenowej. Zagadnieniami kredytowania inwestycji w polskiej nauce zajmuje się O. Stefko [5, 6]. Zagadnienia związane ze wsparciem finansowym polskiego rolnictwa ze strony Unii Europejskiej przedstawione są w pracach M. Palonka i M. Trojanowskiej [7], K. Babuchowskiej i R. Marks – Bielskiej [8], T. Miś [9] oraz O. Stefko [10].

Charakterystyka wybranych działań PROW 2007–2013. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2007–2013) jest unijnym programem oferującym wsparcie na inwestycje w rolnictwie i przetwórstwie poprawiającym konkurencyjność sektora rolno-spożywczego. W Programie tym znajdują się również środki finansowe na udzielenie pomocy inwestorom, którzy tworzą nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich, na rozwój ekologicznych metod gospodarowania oraz na przedsięwzięcia chroniące naturalne środowisko i walory wiejskiego krajobrazu. Z PROW 2007–2013 można uzyskać dofinansowanie także na działania poprawiające jakość życia jej mieszkańców oraz wdrażanie zespołowych inicjatyw rozbudzających aktywność lokalnych społeczności.

Budżet programu wynosił ponad 17,4 mld EUR, z czego 13,4 mld EUR pochodziło z budżetu Europejskiego Funduszu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w kwocie, zaś pozostałe 4 mld EUR z budżetu krajowego [11]. Działania PROW 2007–2013 podzielone zostały na cztery osie [12]:

- Oś 1, Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś 2, Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś 3, Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

– Oś 4, LEADER;
 Podział środków PROW 2007–2013 na realizację zadań w 4 osiach przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Podział środków PROW 2007–2013 na realizację zadań w 4 osiach

Wyszczególnienie	PROW	Finansowanie z budżetu państwa	Razem	Udział w ogólnej kwocie pomocy
				mld EUR
Oś 1. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego	5,6	1,8	7,5	43,0
Oś 2. Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich	4,3	1,1	5,4	30,9
Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	2,6	0,9	3,5	20,1
Oś 4. LEADER (realizuje cele Osi 3 przez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju)	0,6	0,2	0,8	4,5
Pomoc techniczna	0,2	0,1	0,3	1,5
Razem	13,4	4,0	17,4	100,0

Źródło: Decyzja Komisji Europejskiej z 18 stycznia 2010 roku w sprawie zatwierdzenia zmian do Programu Obszarów Wiejskich dla Polski na lata 2007–2013 w: Zbiornicze sprawozdanie bieżące 2012.

Dla osiągnięcia wskazanych celów stworzono 23 działania zgrupowane w 4 osiach PROW. Wdrażane są one w Polsce przez trzy jednostki wdrażające (15 działań) wdraża Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), po jednym – Agencja Rynku Rolnego (ARR) i Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) oraz samorządy wojewódzkie (sześć działań).

W województwie łódzkim najważniejszymi działaniami w zakresie PROW 2007–2013 były:

1. Działanie 121 Modernizacja gospodarstw rolnych – jego celem jest wzrost efektywności polskich gospodarstw rolnych poprzez wsparcie ich modernizacji. U podstaw działania leży przekonanie, iż lepsze wykorzystanie czynników produkcji możliwe będzie jedynie poprzez wprowadzenie nowych technologii produkcji (poprawa jakości produkcji), zróżnicowanie prowadzonej działalności rolniczej (przekształcanie gospodarstw monofunkcyjnych w wielofunkcyjne) oraz zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego. W latach 2007–2013 złożono w województwie łódzkim niemal 10 tys. wniosków, do roku 2012 (na dzień sporządzenia zestawień statystycznych nie były podpisane umowy z wnioskodawcami z roku 2013) zrealizowano ich ponad 5,7 tys. na kwotę niemal 687,5 mln zł.

2. Działanie 126 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych – pomoc przeznaczona wyłącznie dla poszkodowanych

w związku z wystąpieniem szkód powstałych w gospodarstwach w 2011 lub 2012 roku w wyniku wystąpienia zdarzeń losowych (przymrozki lub ujemne skutki przezimowania, susze lub nawalny deszcz, powódź). W ciągu trzech lat złożono 113 wniosków, przy czym podpisano zaledwie 7 umów na realizację pomocy w tym zakresie o łącznej wartości 634,6 tys. zł.

3. Działanie 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – pomoc przeznaczona na inwestycje związane z podejmowaniem lub wykonywaniem wspieranej gospodarczej działalności nierolniczej – w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej. W regionie do końca 2011 roku złożono ponad 1,7 tys. wniosków, umowy podpisano z niewiele ponad połową wnioskodawców (55,5%) na kwotę niemal 85 mln zł.

Ważnym działaniem w ramach PROW 2007–2013 jest również działanie 112 «Ułatwienie startu młodym rolnikom», które ma formę bezzwrotnej premii zachęcającej do przejmowania gospodarstw oraz dokonywania zmian w ich strukturze agrarnej. Działanie to szerzej omówione zostanie w dalszej części publikacji. W skali województwa rezultaty wdrażania PROW 2007–2013 dotyczą przede wszystkim rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców wsi (działalność rolnicza rozpoczęta przez młodych rolników, działalność pozarolnicza przedsiębiorców na wsi oraz wspólna działalność grup producentów rolnych), rozwoju lokalnego (wdrażanie lokalnych strategii rozwoju przez lokalne grupy działania w ramach podejścia LEADER) oraz rozwój gospodarczy poprzez wzrost PKB (wzrost dochodów gospodarstw domowych, co wpłynęło na wzrost konsumpcji realnej gospodarstw domowych oraz wzrost wydatków publicznych) [13].

Charakterystyka oraz wykorzystanie środków finansowych z działania «Ułatwienie startu młodym rolnikom» PROW 2007–2013.

Działanie 112 Ułatwienie startu młodym rolnikom to bezzwrotna premia finansowa przeznaczona na inwestycje w gospodarstwach rolnych przejmowanych przez młodych rolników. Celem działania było z jednej strony zachęcenie do podejmowania samodzielnej działalności rolniczej młodych mieszkańców wsi (aktywizacja zawodowa i ograniczanie poziomu bezrobocia), z drugiej – przyspieszenia zmian w strukturze agrarnej gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolnego. Pomoc adresowana była wyłącznie do określonej grupy osób [14]. Osoba spełniająca powyższe warunki mogła uzyskać pomoc w wysokości 75 tys. zł z przeznaczeniem jej na realizację inwestycji określonych w biznesplanie [14]. Mogą one dotyczyć [14]:

- budowy, przebudowy remontu połączonego z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej;
- zakupu maszyn, urządzeń, wyposażenia do produkcji rolnej;
- zakładania lub wyposażania sadów lub plantacji wieloletnich;
- zakupu, instalacji lub budowy elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej;
- zakupu gruntów rolnych;
- zakupu stada podstawowego zwierząt hodowlanych.

W latach 2008–2011 w województwie łódzkim złożono niemal 2,5 tys. wniosków na kwotę niemal 165 mln zł. Udział wniosków składanych w regionie łódzkim w porównaniu z innymi województwami stopniowo się zmniejszał i wahał

się od 9,4% w roku 2008 do 6,7% w roku 2011. Do realizacji trafiło 1879 wniosków na kwotę 129,3 mln zł. W skali kraju realizacja wniosków w województwie łódzkim stopniowo spadała – o ile bowiem w naborze z roku 2008 liczba wydanych decyzji pozytywnych w województwie łódzkim stanowiła 9,5% decyzji wydanych w całym kraju, to w kolejnych latach stopniowo spadała od 8,4% w latach 2009–2010 do 6,8% w roku 2011. Biorąc pod uwagę wartość pozytywnie rozpatrzonych wniosków o pomoc finansową udział województwa łódzkiego w latach 2008–2011 wyniósł 8,1% ogólnej kwoty wydatkowanej na to działanie w całym kraju. Wyższy udział miało województwo mazowieckie (16,3%), wielkopolskie (14,9%), lubelskie (12,1%), kujawsko-pomorskie (9,1%) i podlaskie (8,5%) [14].

Poziom realizacji wniosków dotyczących pomocy w zakresie działania 112 nie odbiegał w znaczący sposób od przeciętnej dla całego kraju. W latach 2009–2010 średnia dla kraju pozytywnie rozpatrzonych wniosków przewyższała poziom o niemal 5 punktów procentowych, natomiast w roku 2008 i 2011 była niższa o ok. 1 punkt procentowy. W całym analizowanym okresie udział wniosków rozpatrzonych w województwie łódzkim był nieznacznie niższy niż przeciętny wskaźnika dla kraju (77% wobec 79,1%).

Charakterystyka oraz wykorzystanie środków finansowych z Działanie 121 «Modernizacja gospodarstw rolnych» PROW 2007–2013.

Działanie 121 «Modernizacja gospodarstw rolnych» polegało na wspieraniu modernizacji gospodarstw, w celu podnoszenia ich efektywności. Działanie to, było realizowane poprzez optymalne wykorzystywanie czynników produkcji, wdrażanie nowych technologii, a także podnoszenie efektywności i różnorodności produkcji rolniczej. Co więcej do jego głównych celów zalicza się harmonizowanie produkcji rolniczej z wymogami przepisów ochrony środowiska oraz wspieranie możliwości dostosowania się przez producentów prowadzących produkcje mleczarską, w związku z wygaszaniem kwot mlecznych w roku 2015 [15]. Zakresem swoich zadań, cel Działania 121 obejmował pomoc na inwestycje wynikające z modernizacji i rozwoju pierwotnej działalności rolniczej w zakresie produkcji żywnościowej i nieżywnościowej w tym środków koniecznych do produkcji biopaliw (z wyłączeniem produkcji leśnej i rybnej). Pomoc udzielana była w celu zapewnienia gospodarstwom możliwości przystosowania się do unijnych przepisów, zarówno tych obowiązujących jak i nowowprowadzonych [16].

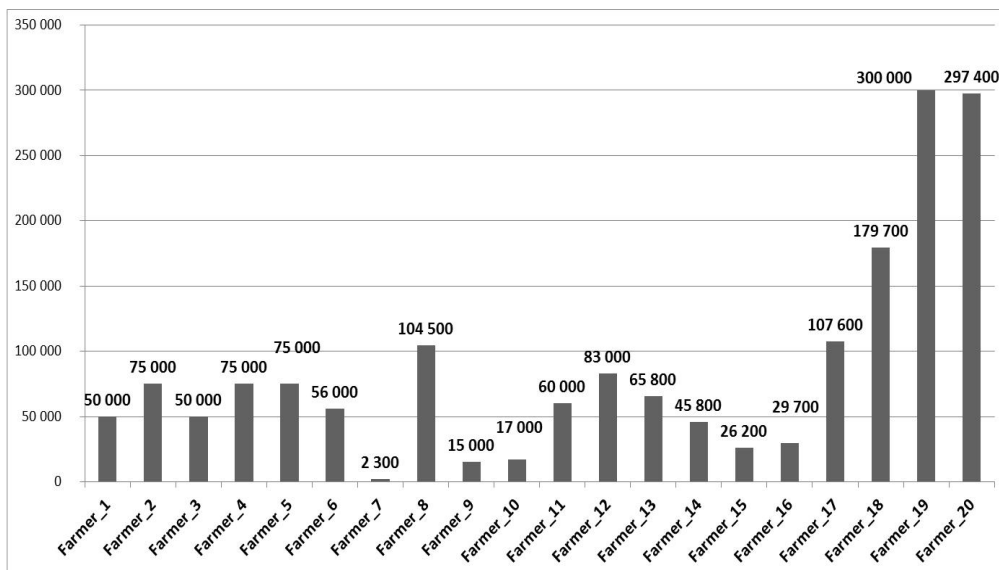
Pomoc mogła być przyznana na operację obejmującą wyłącznie inwestycje związane z prowadzeniem działalności rolniczej, przy czym musiała ona spełniać wymagania określone w Programie i być uzasadniona ekonomicznie oraz przyczynić się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa [16]. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie mogła przekroczyć 300 tys. zł, przy czym o realizacji mogą być przyjęte projekty, których wysokość kosztów kwalifikowanych będzie wynosiła powyżej 20 tys. zł. Ograniczenie to nie dotyczy projektów obejmujących wyłącznie wyposażenie gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych lub projektów związanych z dostosowaniem do norm wspólnotowych. W ramach działania przewidziano środki finansowe w wysokości 1779,932 mln EUR. Dodatkowo przeznaczono 112.593,3 mln EUR dla gospodarstw mleczarskich [17]. Do realizacji przewidziano ponad 59 tys. projektów do realizacji w dwóch etapach. Pierwszy nabór wniosków został rozpoczęty 9 listopada 2007

roku – złożono ogółem 18,4 tys. wniosków na łączną kwotę 2371,5 mln zł (174% wykorzystania pierwotnie wyznaczonego limitu na 2007 rok). W związku z tak dużym zainteresowaniem Rozporządzeniem MRiRW z dnia 27 lutego 2008 roku dostępny limit został powiększony z 360,2 mln euro (1361,2 mln zł) do 624,5 mln euro (92359,7 mln zł). Umożliwiło to przyznanie pomocy i podpisanie umów z beneficjentami w odniesieniu do wszystkich pozytywnie ocenionych wniosków. W województwie łódzkim złożono 1564 wnioski, podpisano 960 umów (61,4%). Z wnioskowanej kwoty 151,4 mln zł przyznano rolnikom 84,1 mln zł (55,5%). Średnio na jeden wniosek przypadło 96,8 tys. zł [18]. W 2009 r. nabór wniosków odbywał się według nowych regulacji prawnych zawartych w rozporządzeniu MRiRW z dnia 18 marca 2009 r. Rolnicy mogli składać wnioski w oddziałach regionalnych ARiMR, w biurach powiatowych Agencji oraz przesyłką rejestrowaną. Kolejność rozpatrywania wniosków i przyznawania pomocy została ustalona w drodze losowania przy użyciu systemu informatycznego, osobno dla każdego z 16 województw. W województwie łódzkim złożono 1511 wniosków, podpisano zaledwie 120 umów (7,9%). Z wnioskowanej kwoty 180,8 mln zł zrealizowano płatności na kwotę 48,3 mln zł (26,7%). Była to najmniejsza liczba umów podpisanych we wszystkich województwach [18].

Charakterystyka rolnictwa w województwie łódzkim. W 2012 r. w województwie łódzkim zarejestrowanych było 187 634 podmiotów prowadzących działalność rolniczą [19]. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 roku areal użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzonych w województwie łódzkim wynosił 1004,4 tys. ha, co stanowiło 86,6% ogólnej powierzchni. Działalność prowadziło 167,4 tys. gospodarstw z użytkami rolnymi (99,6% ogółu gospodarstw), w tym 134,4 tys. gospodarstw powyżej 1 ha. Przeciętna powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą wyniosła 7,89 ha i była nieznacznie niższa od średniej dla całego kraju. Podobnie jak w całej Polsce rolnictwo w regionie łódzkim jest dość mocno rozdrobnione. Gospodarstwa do 1 ha stanowiły aż 19,7% ogółu gospodarstw z użytkami rolnymi, użytkując zaledwie 1,1% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Ponad połowa użytków rolnych (57,6%) znajdowała się w gospodarstwach rolnych o powierzchni 5-20 ha (niemal 34% ogólnej liczby gospodarstw użytkujących użytki rolne). Gospodarstwa największe o powierzchni ponad 100 ha stanowiły zaledwie 0,1% ogólnej liczby gospodarstw z użytkami rolnymi [19].

Ocena efektywności środków finansowych UE w opinii rolników – beneficjentów PROW 2007–2013 z wybranych powiatów województwa łódzkiego. Badania przeprowadzono w okresie kwiecień – maj 2014 w trzech powiatach województwa łódzkiego: Opoczno, Tomaszów Mazowiecki i Piotrków Trybunalski. W badaniu udział wzięło 20 rolników – beneficjentów PROW 2007–2013, w tym 5 z Działania «Ułatwienie startu młodym rolnikom» oraz 15 z Działania «Modernizacja gospodarstw rolnych». Wśród uczestników badania przeważały osoby w wieku 36–40 lat (35%). Najwięcej rolników posiadało wykształcenie rolnicze (40%).

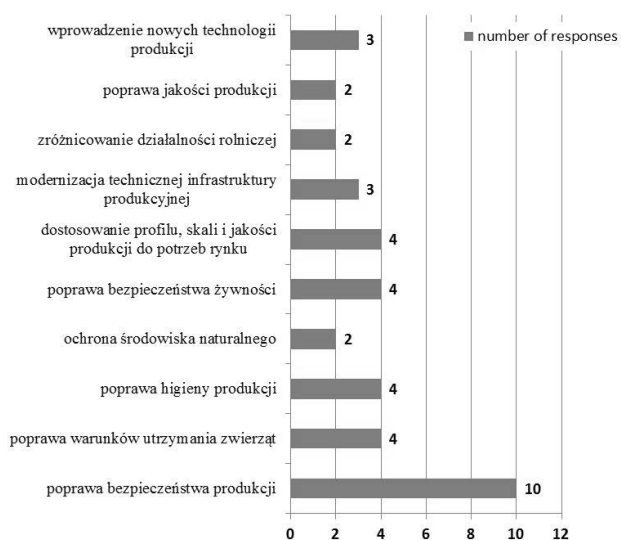
Wielkość uzyskanego przez ankietowanych beneficjentów dofinansowania w ramach Działania «Ułatwienie startu młodym rolnikom» wynosiła 50 000 lub 75 000 zł, natomiast w ramach Działania «Modernizacja gospodarstw rolnych» mieściła się w przedziale od 2 300 do 300 000 zł. Wysokość uzyskanej przez beneficjentów pomocy przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Dofinansowanie w ramach działania «Ułatwienie startu młodym rolnikom» i «Modernizacja Gospodarstw Rolnych» [PLN]

Źródło: Badanie własne.

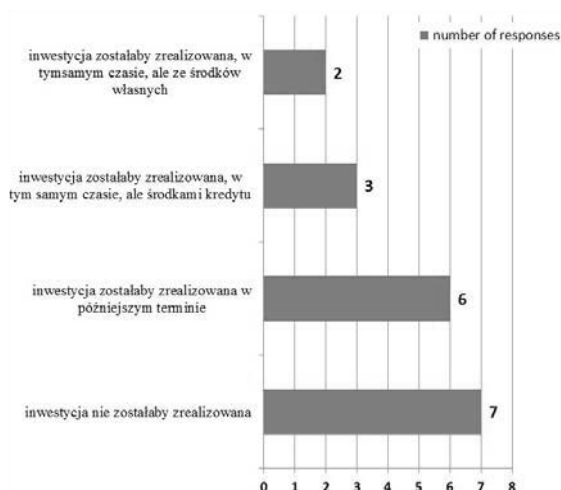
Jak wykazują przeprowadzone badania najczęściej celem wskazywanej przez rolników inwestycji z dofinansowaniem ze środków PROW 2007–2013 była poprawa bezpieczeństwa produkcji. Następnym celem była poprawa warunków utrzymania zwierząt, poprawa bezpieczeństwa żywności oraz dostosowanie profilu i skali produkcji do potrzeb rynku. Pozostałe cele to poprawa jakości i bezpieczeństwa oraz zróżnicowanie dotychczasowej produkcji. Odpowiedzi dotyczące celu wskazywanej przez rolników inwestycji z dofinansowaniem ze środków PROW 2007–2013 przedstawiono na rysunku 2.

Rys. 2. Cele inwestycji realizowanych przez ankietowanych beneficjentów

Źródło: Badanie własne.

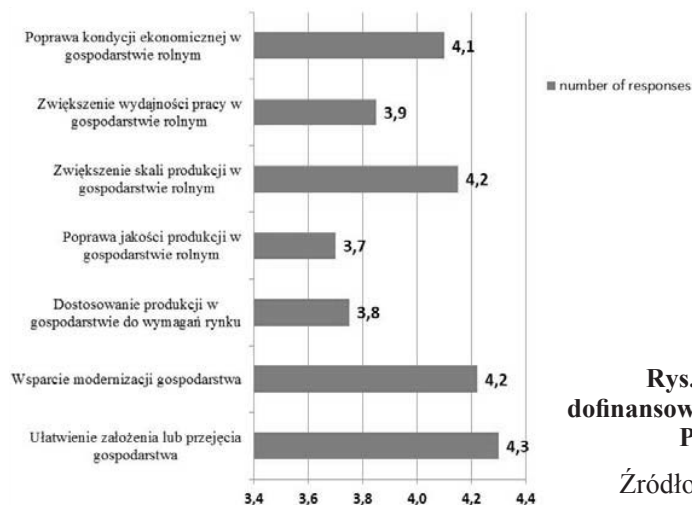
Przeprowadzone badania potwierdziły przydatność dofinansowania inwestycji. Spośród 20 ankietowanych beneficjentów siedmiu z nich stwierdziło, że bez dofinansowania nie byłoby w stanie zrealizować inwestycji, a w opinii sześciu inwestycja byłaby zrealizowana w późniejszym terminie. Opinie beneficjentów przedstawiono na rysunku 3.

Rys. 3. Opinia na temat możliwości realizacji inwestycji bez wsparcia środkami PROW 2007–2013

Źródło: Badanie własne.

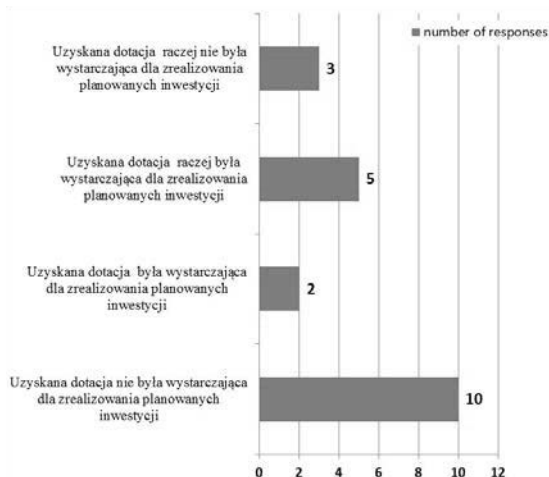
W dalszej części badania ankietowani beneficjenci oceniali korzyści wynikające z dofinansowania ze środków PROW 2007–2013 nadając poszczególnym kryteriom oceny w zakresie od 0 do 5 pkt., przy czym 0 oznaczało brak korzyści, zaś 5 oznaczało wysoka korzyść dla danego kryterium. Na rysunku 4 przedstawiono średnie z ocen nadanych przez beneficjentów. W opinii beneficjentów największe korzyści z PROW 2007–2013, to ułatwienie założenie lub przejęcia gospodarstwa, wsparcie modernizacji gospodarstwa, zwiększenie skali produkcji oraz poprawa kondycji ekonomicznej w gospodarstwie. Najmniejsze korzyści beneficjenci dostrzegali w zakresie poprawy jakości produkcji w gospodarstwie rolnym.

Rys. 4. Ocena korzyści z dofinansowania inwestycji ze środków PROW 2007–2013

Źródło: Badanie własne.

Większość ankietowanych beneficjentów stwierdziła, że otrzymane środki są zbyt małe na planowane inwestycje. Jedynie w dwóch beneficjentów stwierdziło, że uzyskana dotacja w pełni pokryła wydatki na inwestycje. Opinie beneficjentów na temat, czy uzyskana dotacja była wystarczająca dla zrealizowania planowanych inwestycji w gospodarstwie przedstawiono na rysunku 5.

Rys. 5. Opinie beneficjentów na temat możliwości realizacji inwestycji w gospodarstwie z dofinansowaniem ze środków PROW 2007–2013

Źródło: Badanie własne.

W opinii respondentów minimalna kwota dotacji powinna być wyższa, niż oferowana obecnie. Aż 60% ankietowanych wskazało, że minimalna kwota nie powinna być mniejsza niż 200 tys. zł. Ponadto większość ankietowanych stwierdziła, że przy obecnych procedurach rozpatrywania wniosków pozyskiwanie środków z PROW 2007-2013 jest bardzo trudne. Dla blisko 60% trudność sprawiło skompletowanie dokumentów oraz wypełnienie wniosku o dofinansowanie inwestycji. Beneficjenci ci korzystali z pomocy specjalistów z firm doradczych.

Podsumowanie. Produkcja rolnicza podobnie jak inne rodzaje działalności gospodarczej wymaga ponoszenia nakładów na podnoszenie jakości produkcji oraz efektywności stosowanych metod. Rolnicy – zwłaszcza posiadacze mniejszych małoobszarowych gospodarstw obawiają się ryzyka związanego z wysokimi inwestycjami w gospodarstwo – głównie ze względu na ryzyko niepowodzenia inwestycji przy jednoczesnej stosunkowo niskiej opłacalności produkcji i wysokich wahaniami popytowych. Dlatego też podejmowane przez rolników inwestycje są bardzo zróżnicowane – od bardzo kosztownych modernizacji gospodarstwa przekraczających kwotę 500 tys. zł po niewielkie zakupy pojedynczych maszyn (ciągnik, nowoczesne maszyny) o wartości 50–60 tys. zł.

Dla większości rolników barierą dla nowych inwestycji rolniczych jest brak niezbędnego kapitału własnego oraz wysokie oprocentowanie kredytów. Ważnym elementem finansowania stają się fundusze unijne, jednakże dla wielu producentów rolnych problemem jest brak właściwego doradztwa dla rolników, niezadowolające funkcjonowanie systemu informacyjnego w zakresie funduszy

unijnych i rosnące wymogi UE w zakresie niezbędnej dokumentacji – w tym nie tylko wypełniania samych wniosków, ale również wymaganych załączników oraz warunków niezbędnych do spełnienia przez rolnika.

Literatura

1. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 2012.

2. Duczkowska-Małysz K., 1998: Rolnictwo, wieś, państwo. PWRiL Warszawa.

3. Ferenc J., 1999: *Ekonomika i organizacja rolnictwa*. Wyd. Key Text, Warszawa.

4. Tomczak F., 2006: *Gospodarka rodzinna w rolnictwie; uwarunkowania i mechanizmy rozwoju*. IRWiR PAN, Warszawa.

5. Stefko O., 2007: Kredyty branżowe jako źródło finansowania inwestycji na przykładzie woj. wielkopolskiego. [W:] *Wybrane aspekty konkurencyjności przedsiębiorstw*. Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.

6. Stefko O., 2008: Kredyty preferencyjne jako źródło finansowania innowacji w agrobiznesie na przykładzie woj. wielkopolskiego. [W:] *Innowacje i innowacyjność w sektorze agrobiznesu*. SGGW, Warszawa. – str. 195–206.

7. Pawlonka M., Trojanowska M., 2005: *WPR – wykorzystanie środków pomocowych*. PWN, Warszawa.

9. Miś T., 2008: Wykorzystanie wsparcia finansowego z funduszy UE przez gospodarstwa rolne w regionie rozdrobnionego rolnictwa. *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* Nr. 65 str. 109–119.

10. Stefko O., 2009: Wsparcie finansowe gospodarstw rolnych województwa wielkopolskiego po wejściu Polski do Unii Europejskiej. *Problemy Rolnictwa Światowego* T8 (23), str. 174–181.

11. Opis PROW 2007–2013. Źródło dostępu: <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013-podstawowe-informacje.html> (stan z 20.06.2014).

12. Działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 Źródło dostępu: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dzialania-PROW-2007-2013> (stan z 20.06.2014).

13. Wpływ Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 na zmiany zachodzące w rolnictwie i na obszarach wiejskich, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Brwinów, 2012.

14. Broszura informacyjna Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013) Ułatwianie startu młodym rolnikom, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 2008.

15. PROW 2007–2013. Źródło dostępu: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dzialania-PROW-2007-2013/Os-1-Poprawa-konkurencyjnoscis-sektora-rolnego-i-lesnego/Modernizacja-gospodarstw-rolnych> (stan z 21.08.2014).

16. Modernizacja gospodarstw rolnych. Źródło dostępu: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dzialania-PROW-2007-2013/Os-1-Poprawa-konkurencyjnoscis-sektora-rolnego-i-lesnego/Modernizacja-gospodarstw-rolnych> (stan z 21.08.2014).

17. Oś 1. Modernizacja gospodarstw rolnych, Źródło dostępu: http://www.cdr.net.pl/pol/wydawnictwa/prezentacje_PROW/1_05.ppt (stan z 09.06.2014).

18. Mickiewicz A., Wawrzyniak B.M., 2010: Przebieg i realizacja działania «Modernizacja gospodarstw rolnych» w ramach PROW na lata 2007–2013, Zeszyty naukowe SGGW nr 86.

19. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie łódzkim. Powszechny Spis Rolny 2010, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź, 2012.

Метою проведених автором досліджень було ознайомлення з думкою польських працівників сільського господарства щодо можливості розвитку сільського господарства за рахунок отриманого дофінансування Програми розвитку обласних центрів (ПРОЦ 2007–2013) для певних областей Лодзинського воєводства.

Ключові слова: *Європейський Союз, Програми розвитку обласного центру.*

The aim of the research conducted by the author was acquaintance with the idea of Polish agricultural workers on the possibility of the agriculture development through co-financing received by Development Program of regional centers (DPRC 2007–2013) for certain areas of Lodz Voivodeship.

Key words: *European Union, Development Program of regional centers, agricultural.*

Одержано 2.10.2014.